

MARXIMAL NYDELSE

Hvis salig Groucho Marx tilfældigvis skulle have overhørt en diskussion om Poul Malmkjærs seneste bog, 'Marx for viderekomne', og opfanget en – i sammenhængen – ganske relevant kommentar, som »Den er ikke lang nok«, så kunne samme Groucho mageligt have svaret: »Muligvis, men det er der ikke noget at gøre ved. Under de givne omstændigheder kan den ikke være længere, skat.«

Fræk og provokerende var Groucho Marx nemlig – og ikke så få gange havde han ret. Ikke mindst i dette. Malmkjærs bog er alt, alt for kort.

'Marx for viderekomne' er en bog om et nok så afgørende og indflydelsesrigt medlem af familien Marx (kendt fra scene og på disse breddegrader ikke mindst filmåret). Og i bogens indledning understreger Malmkjær, at han udtales 'grautjo' – og ikke noget som helst andet. Det mindste en person i hans klasse kan forvente er dog, at man udtaler hans berømte navn korrekt. Men det antydes i bogens titel, at det ikke *alene* er en bog om Groucho. Det er en Marx-bog – blandt reolkilometer andre, dog fortrinsvis på engelsk – og den hverken er, eller regner med at være, den endelige bog om filmhistoriens største og mest opfindsomme komikere. Bogen er en munter hilsen i en kuldslet tid, hvor der er langt mellem snapsene, og den er et nok så levende bevis på, at der stadig er liv i Marx – også ham, der kun havde et malet overskæg.

Groucho, Chico, Harpo og – ind imellem – Zeppo (derimod aldrig Gummo og Manfred på film) udgår de ufornøjelige Marx Brothers. De gjorde det sjovt at gå i biografen i 30'erne og 40'erne, og de gjorde det med sådan en gennemslagskraft, at de af os, der bare var en småsjoft tanke i daværende tidsrum, den dag i dag har svært ved at finde deres arvtagere, endsize ligemænd/k. Af økonomiske, og snesevis af andre lige så irrelevante, årsager er disse blændende kunstnere nu til dags henvist til fjernsynets fjern-syn – sort/hvide strimler på det lille husalter, eller de trykte bogstavers sikkerhed mod forglemmelse. Og så hjertelig en tak til livredder P. Malmkjær.

Poul Malmkjær, og andre med ham, holder Marx Brothers i live. Han har i sin bog formået og forstået at omsætte 'marxismen' til dansk:

Groucho: (til en kvinde, naturligvis)

»Hør, min lille bly viol. Og jeg mener bly. Ca. 100 kg. bly!«

»Jeg glemmer aldrig et ansigt, men i De-res tilfælde vil jeg gøre en undtagelse.«

»Chicolini her ser måske ud som en idiot, og han lyder måske som en idiot, men tag ikke fejl af ham. Han er virkelig en idiot!«

Til en teaterproducent, hvis stykke Groucho netop har overværet: »Jeg så stykket under uheldige omstændigheder. Tæppet var oppe.«

Bestilling af dessert på en restaurant: »Tjener! Har De andre nøddekager end kokken?«

I sin bog løber Malmkjær styrtløb – men han gør det som en mester og med en kenders sikkerhed – gennem Grouchos liv og virke. Vi får det ene fremragende eksempel på hans vid og bid, hans sønderlemmende satire og umådeholdne humor. Malmkjær giver eksempler på hans brevskrivier, på hans verbale forhold til kvinder og til alderdommen.

Groucho Marx

Malmkjærs bog handler om Groucho, men også om 'alle' de andre. Selv om den jordfræsende, lavt cigarførende bror var den angribende og den storskrødende i broderskabet, så kunne han alene fungere, hvis han havde vægge eller – endnu bedre – menneskelige ofre til at spille sine fiffigt skruede sproglige bolde op imod.

Det er prisværdigt – og det må ha' været uanerligt svært – at fordanske en stribe af Grouchos elegante ord-saltomortaler. Der har tydeligvis ikke alene været tale om en oversættelse, Malmkjær har måttet gen-digte, og det har han i denne bog gjort med lige så sprudlende vitalitet, som han

gjorde det i sine to foregående bøger om henholdsvis W.C. Fields og Mae West.

Utilfredsheden med bogen ligger primært i, at den er for kort. Malmkjær har foretaget en nødvendig selektion – og den kan man være enig eller mindre enig med ham i – men han må have foretaget svære valg. Han har jo også været oppe imod det, globalt set, fattige danske sprog, og 2-3 steder har han kapituleret og bragt citater på engelsk – de er også *uoversættelige*. Det skal være ham tilgivet, for de er forståelige, og samtidig må man vel anstændighedsvis notere sig, at Malmkjær i sin bog har haft mulighed for at vælge mellem sagt, talt og skrevet materiale fra Groucho, som er i topklasse. I sin disposition af bogen må det have været fra-valg, der har været nøgleordet. Men det er jo også vanskeligt.

Det skinner igennem hele bogen, at Malmkjær har meget mere på hjertet, han har mange flere historier om Groucho og hans brødre at fortælle. Han har måttet dicplinere sig gevaldigt, hvad der naturligvis gør bogen fragmentarisk og sine steder længde-springende. Malmkjær starter bedst. Kronologisk og krydret med det ene mesterlige citat efter det andet gennemgår han brødrenes første tid – som i sine tidligere bøger mixer Malmkjær citater med informationer i en homogen blanding. Senere har han haft 'travlt'. En så glørværdig karriere, som Marx Bros har haft i film- og teater-historien, lader sig kun med store vanskeligheder omfatte af 73 sider. Heldigvis undgår Malmkjær at give sin bog et indforstået præg. Man behøver ikke som læser at have mødt de brave brødre før (på skærm eller lærred) for at kunne nyde bogen i fulde drag. Den er på trods af sin titel langt fra kun for 'viderekomne'. Den kan værdsættes af regelrette nybegyndere.

Der er gode credits og henvisninger bag i bogen, men lidt mere konsekvens i anvendelsen af engelske og/eller danske titler på filmene, i bogens tekst generelt, havde været at foretrække.

Lidt vemod giver bogen også indirekte anledning til. Groucho og hans humor er ikke dér, hvor den burde være: På det store, hvide lærred. »Star Wars.« »Skum.« Stallone og Streep har presset Marx'erne ud i bogreolerne, ned i skrivemaskinerne. Sådan er den barske (film) natur.

Man kan godt leve uden Malmkjærs bog om Groucho Marx. Men hvorfor i al verden skulle man dog det ??? Den er morsom, umiddelbar tilgængelig og billig (hvilket er en god ting i disse tider). Der findes så at sige ikke ret mange anvendelige argumenter for ikke at anskaffe sig 'Marx for viderekomne'.

Som Malmkjær skriver i bogen, citerende Nicolas Chamfort:

»Ingen dag er så spildt som den dag, da man ikke lo!«

Den dag man læser 'Marx for viderekomne' er med garanti ikke spildt.

Claus Hesselberg

»Marx for viderekomne.« Udvalgt, oversat og kommenteret af Poul Malmkjær. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck 1985. 73 sider. Kr. 39.50.